

2026-02-13

Sametingets dnr 2025–1886
Finansdepartementet dnr Fi2025/01857

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
alice.hallman@regeringskansliet.se

Avseende Produktivitetskommissionens betänkanden (SOU: 2024:29 samt SOU 2025:96)

Sametinget har mottagit Finansdepartementets remitterade underlag *Goda möjligheter till ökat välbefinnande* (SOU 2024:29) samt *Fler möjligheter till ökat välbefinnande* (SOU 2025:96). Vi har följande synpunkter utifrån de förslag som förs fram i betänkandena.

SOU 2024:29, 6.3.2

Förslag i betänkandet: "Regeringen bör tillsätta en utredning om en ny planlagstiftning. En ventil, bl.a. utifrån en samlad samhällsekonomisk bedömning, bör införas i miljöbalken för att möjliggöra att angelägna allmänna intressen vägs mot varandra."

SOU 2025:96, 9.4.5

Förslag i betänkandet: "Gå vidare med förslag för att underlätta fortsatt utbyggnad av vindkraft på land genom t.ex. förenklade tillståndprocesser."

Sametingets synpunkt om ovanstående förslag

För att samernas möjligheter att vidmakthålla och utveckla sin kultur, sitt språk och sina näringar, är det avgörande att ett vidare perspektiv, fördjupade analyser och olika värden används när riksintressen jämförs med – eller vägs mot varandra. Att exempelvis jämföra riksintressen ytmässigt/geografiskt och främst analysera dessa ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, löser inte de målkonflikter som finns redan idag. De starka grundlagsskyddade samiska mark- och vattenrättigheterna medför en av dessa målkonflikter.

Renskötselrätten är enligt 1 § rennäringslagen den rätt som personer av samisk härkomst har att använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten är grundlagsskyddad och omfattas av egendomsskyddet i regeringsformen. Genom att samerna under lång tids bruk obehindrat brukat marken, så grundas renskötselrätten på urminnes hävd. Renskötselrätten är en civil rättighet som gäller på ett visst markområde för obegränsad tid.

Enligt 3 kap. 5 §, första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för renskötseln skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Enligt andra stycket ska områden av riksintresse för renskötseln skyddas mot sådana åtgärder eftersom det garanterar Sveriges åtagande att främja samernas möjligheter att vidmakthålla och utveckla sin kultur. Områdena karaktäriseras ofta som flyttvägar, svåra passager, kalvningsområden och rastbeten.

Riksintresse rennäring ska därmed ses i ett landskapsperspektiv eftersom det handlar om ett skydd för områden med olika ändamål som måste hänga ihop för att helheten ska fungera. Rennäringen är en förutsättning för den samiska kulturen och riksintresseskyddet för rennäringen tillkom p.g.a. rennäringens svårigheter att hävda sig mot starka exploateringsintressen. Den traditionella naturbetesbaserade renskötseln/rennäringen är beroende av den biologiska mångfalden och exploateringar av samiska marker riskerar att leda till att renskötseln kommer att slås ut.

Sametinget vill understryka att om syftet med att skapa så kallade ventiler i miljöbalken och förenkla tillståndprocesser, är att lättare kunna genomföra en grön naturresurskrävande omställning, kan det vara förödande för den samiska kulturen om den inte beaktas. Det är av särskild vikt att arbetet med elektrifiering och utfasing av fossila bränslen genomförs på ett sätt som tar hänsyn till att elektrifiering inte är tekniskt eller geografiskt möjlig i alla delar av landet. I sådana fall behöver hållbara och förnybara drivmedel stärkas som alternativ. Detta är ofta avgörande för omställningen inom flera samiska näringar, för mindre företag och för möjligheterna att upprätthålla en levande landsbygd. Därtill är robusta drivmedelslösningar och infrastruktur nödvändiga för att säkerställa samhällets beredskap och säkerhet. Sametinget vill avslutningsvis påminna om att staten har en skyldighet att tillförsäkra att renskötseln ska kunna fortsätta existera, nu och i framtiden.

I ärendet har kanslichef Lars-Ove Sjajn beslutat, efter föredragning av Ulrika Hannu.